

Ethisch dieptepunt voor beleid en euthanasiewet: "Te laat, hij wil niet meer leven."

16/09/14, 06u00

Willem Lemmens is hoogleraar ethiek aan de Universiteit Antwerpen.

Een gedetineerde, wegens gruwelijke zedenfeiten en moord al bijna dertig jaar opgesloten, wordt in zijn ultieme wens gerespecteerd: hij krijgt euthanasie en zal op een 'menswaardige wijze' uit het leven mogen stappen. Al een tijd geleden hebben drie artsen vastgesteld dat Frank Van Den Bleeken ondraaglijk psychisch lijdt en dat zijn vraag om euthanasie gerechtigd is. Daarmee leek aan alle legale voorwaarden voldaan. Toch aarzelde men aanvankelijk. De gedetineerde gaf zelf immers aan dat zijn lijden werd veroorzaakt door een gebrek aan gepaste zorg. Zijn complexe seksuele stoornis woekert al jaren: misschien kon therapie in een gespecialiseerd centrum in

© UA.

Nederland soelaas bieden. Van Den Bleeken plaatste daarmee de Belgische staat, in het bijzonder Justitie, voor een dilemma: indien een overplaatsing naar het Nederlandse centrum kon, hoefde euthanasie voor hem niet.

Dit land zou zich dankzij de euthanasiewet op eenzame ethische hoogte bevinden. Nu kan men eerder spreken van een ethisch dieptepunt.

Willem Lemmens

Ook de betrokken artsen deelden eerst die visie. Nu is er echter een 'akkoord' met Justitie. Een arts wil de vraag tot euthanasie honoreren. Justitie zal instaan voor een veilig transport naar het ziekenhuis. En zo krijgt de toepassing van de zo hoog geprezen Belgische euthanasiewet vrij baan. De kern van de zaak lijkt immers glashelder: hier is iemand die bewust, aanhoudend en met overtuiging zijn vraag tot actieve levensbeëindiging stelt. Wie zijn wij, medeburgers, om daar op paternalistische wijze vragen bij te stellen? Moeten wij niet in naam van de menselijke waardigheid het recht op zelfbeschikking absoluut laten doorwegen? Begin dit jaar, bij de uitbreiding van de euthanasiewet naar minderjarigen, verklaarde de toenmalige minister van Justitie zelfs dat het opnemen van verantwoordelijkheid inzake euthanasie betekent: instemmen met een wet die zelfbeschikking absoluut centraal stelt. Dit is precies wat

ons 'tot mens' maakt, of het nu vanuit een positie als arts, familielid of patiënt is.

Hemeltergend

Zou de minister in dit dossier hetzelfde durven herhalen? Zelfs Wim Distelmans, een arts met de nodige expertise inzake euthanasie, zegt dat hij 'het niet zou doen'. Maar hij respecteert de confrater die het wel doet. Ook heeft hij veel begrip voor het lijden van Frank.

Wie zou geen begrip tonen voor dit lijden? Maar hoe beantwoord je dit lijden het best? Een menswaardige maatschappij moet sowieso maximaal menswaardigheid bevorderen, of men nu ziek is, gevangen of oud. In dit land wordt 'menswaardigheid bevorderen' echter meer en meer gedacht vanuit een eng, wereldvreemd concept van zelfbeschikking. Respect voor de autonomie van elke medeburger is natuurlijk een belangrijke waarde. Maar er is ook het basisrecht van goede medische zorg. Leest men niet de kwaliteit van een samenleving af aan de zorg die ze aan de zwaksten besteedt? In dit geval lijkt het misschien ongepast om van een 'zwakke' te spreken: als misdadiger verdient hij het zelfs te lijden, zo klinkt het op sociale media. Van Den Bleeken is echter ziek, zo heeft Justitie destijds zelf geoordeeld. De staat heeft zich dus borg gesteld voor deze medeburger, juist omdat hij ziek is.

Vervolgens echter is deze geïnterneerde zowat aan zijn lot overgelaten. De nu gecreëerde toestand is werkelijk hemeltergend: wie nu nog durft oproepen iets voor deze arme gedetineerde te doen (echt hulp te bieden), krijgt in naam van de autonomie en het respect voor de persoon te horen: "Te laat, hij wil niet meer leven." En zo wordt het actief doden van een medeburger een ultieme daad van mededogen.

In feite wordt hier een weerloze gevangene als pasmunt gebruikt om een falend beleid te camoufleren. Speciale zorg in Nederland zou immers toch wel wat kosten. Het heet bovendien dat de minister van Justitie niet bevoegd is om overplaatsing te regelen. Er dreigt ook een precedent: wat als andere geïnterneerden een kortgeding aanspannen? Euthanasie is dan veruit de goedkoopste oplossing, natuurlijk. En misschien zijn er wel nog andere groepen van medeburgers, levend in andere miserabele omstandigheden, die menen dat ze toch geen goede zorg meer hoeven te verwachten. Moeten die dan ook maar euthanasie overwegen? De enige voorwaarde lijkt nog te zijn dat men een arts moet vinden die, 'gegeven de omstandigheden', op de vraag tot levensbeëindiging wil ingaan. Op enige terughoudendheid van justitie hoeft men alvast niet meer te rekenen.

Men hoort weleens beweren dat dit land zich dankzij de euthanasiewet op eenzame ethische hoogte bevindt. Bij het tragische verhaal dat nu weer de pers haalt, is men eerder geneigd te spreken van een ethisch dieptepunt. Het is hoog tijd voor een dringende, grondige bezinning over een wetgeving die dergelijke toestanden mogelijk maakt.